

KST/VSO1
Christina Höglom
christina.hogblom@socialstyrelsen.se

Näringsdepartementet
103 33 Stockholm

Socialstyrelsens svar på betänkandet Ett gemensamt bostadsförsörjningsansvar (SOU 2018:35)

Näringsdepartementets dnr N2018/02915/BB

Socialstyrelsen tillstyrker betänkandets förslag och vill lämna följande synpunkter.

Ett gemensamt bostadsförsörjningsansvar

Socialstyrelsen är positiv till betänkandets förslag om ett gemensamt bostadsförsörjningsansvar. Behovet av bostäder som tillgodoser invånarnas behov är omfattande i hela landet och det är angeläget att ansvaret för bostadsförsörjningen samordnas på nationell, regional och lokal nivå. Det är också positivt att regionerna får en mer framträdande roll och att bostadsförsörjningen på så sätt bättre kan samordnas med andra områden inom samhällsplaneringen. Socialstyrelsen stöder utredningens förslag om ett samlat arbetssätt där Boverket, länsstyrelserna, regionerna och kommunerna ingår och har viktiga och givna roller. Socialstyrelsen menar att detta i sig inte kan lösa problemen på bostadsmarknaden, men bedömer att det kan vara en bra utgångspunkt för konstruktiva diskussioner, gemensam problembeskrivning och i bästa fall samordning av insatser.

Kunskap om bostadsbristen

Socialstyrelsen instämmer i att det måste vara en kommunal uppgift att ha kunskap om den egna bostadsmarknaden och i vilken utsträckning den möter kommuninvånarnas behov. Sådan kunskap är en förutsättning för att kunna göra en analys av behovet av insatser och val av verktyg för att förbättra bostadssituationen lokalt. Den utgör också ett viktigt underlag för både regional och nationell beskrivning av bostadsbristen och hur dessa kan åtgärdas.

Socialstyrelsens nationella kartläggningar av hemlösheten vart sjätte år kan utgöra en del av kunskapsunderlaget, men det är samtidigt angeläget att kommunerna genomför regelbundna lokala kartläggningar av bostadssituationen i den egna kommunen¹. En sådan kartläggning bör involvera flera kommunala förvaltningar. Socialtjänsten möter många personer som befinner sig i hemlöshet eller

¹ Hemlöshet– många ansikten, mångas ansvar. Socialstyrelsen 2010

har osäkra boendeförhållanden och bör därmed ha god kunskap om hur situationen ser ut för de kommuninvånare som står längst från bostadsmarknaden. Socialstyrelsen menar att denna kunskap behöver systematiseras, sammanställas och tas tillvara i kommunens långsiktiga strategiska arbete mot hemlöshet och utestängning från den ordinarie bostadsmarknaden. Bedömningen är att socialtjänsten utifrån sin kunskap har en viktig uppgift i att delta aktivt i bostadsplaneringen och i samhällsplaneringen i stort. Socialtjänstens medverkan i samhällsplaneringen regleras i 3 kap. 1 och 2 §§ Socialtjänstlagen (2001:453) SoL.

Utgångspunkter för bostadsförsörjningen

Utredningen påpekar att det finns behov av nya förutsättningar för bostadsförsörjningen och lyfter fram ett antal utgångspunkter för detta. En utgångspunkt handlar om det allmännas åtagande att tillfredsställa invånarnas behov av bostäder. Det anges att detta åtagande ska stå i centrum för de offentliga insatserna och att insatser för bostadsförsörjningen ska innebära att *fler* får sina bostadsbehov uppfyllda. Socialstyrelsen anser att utgångspunkten ska vara att detta åtagande omfattar *alla* invånare. Enligt Socialstyrelsen bör samhällets målsättning vara att alla människor, oavsett ålder, funktionsförmåga och övriga livsomständigheter, ska ha tillgång till en godtagbar bostad som uppfyller deras grundläggande behov.

Under senare år har socialtjänsten fått bära ett allt större ansvar för att lösa bostadssituationen för personer som står utanför den ordinarie bostadsmarknaden. Samtidigt är det inte socialtjänstens uppdrag att ombesörja eller tillhandahålla bostäder till bostadslösa personer i allmänhet. De förfogar inte heller över de bostadspolitiska instrument som skulle kunna trygga ett reguljärt boende för dessa grupper.

Socialstyrelsens nationella kartläggning av hemlösheten i Sverige 2017 visar att både antalet personer i akut hemlöshet och i långsiktiga boendelösningar har ökat.²³ Socialstyrelsens statistik över socialtjänstens boendeinsatser till vuxna personer 21 år och äldre, utan substansmissbruk, visar att antalet personer som haft boendeinsats 1 november respektive år ökat med 76 procent under tidsperioden 2008–2017⁴.

Hemlöshet och osäkra boendeförhållanden påverkar människors möjligheter att leva ett socialt fungerande liv. Utestängning från bostadsmarknaden försvårar möjligheter till regelbunden sysselsättning, arbete och studier och till att kunna ta del av stöd, vård och samhällsservice. Bostadsförsörjningsansvaret bör därmed även gälla personer som behöver socialtjänstens stöd för att klara ett boende, vilket inte tydligt framgår av betänkandets förslag. Forskning visar till exempel att modellen Bostad Först, där en person får tillgång till en bostad och därefter erbjuds omfattande stöd från socialtjänsten, har positiv effekt och ger ett

² Med akut hemlöshet avses boende utomhus, i offentliga utrymmen, på härbärgen och akutboenden samt på kvinnojourer och vandrarhem. Med långsiktiga boendelösningar avses någon form av bostad där kommunen står för förstahandskontraktet och hyr ut bostaden i andra hand till en enskild person eller familj och där boendet är förenat med tillsyn, särskilda villkor eller regler.

³ Hemlöshet 2017- omfattning och karaktär. Socialstyrelsen 2017

⁴ Statistik om boendeinsatser och anhörigstöd 2017. <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/21067/2018-9-8.pdf>

stabilare boende för personer med psykisk ohälsa och missbruks- eller beroende-problem som befinner sig i hemlöshet⁵.

Definition av olika begrepp

Socialstyrelsen anser att det vore önskvärt om utredningen tydligare definierade vilka grupper och personer som avses när man talar om ”personer som behöver samhällets stöd för att få tillgång till en bostad”. Vidare diskuteras begreppet godtagbar boendesituation och det konstateras att det finns skäl som talar för att det behövs nationella normer för vad som är en godtagbar boendesituation. Även här anser Socialstyrelsen att vore önskvärt att utredningen utvecklat detta resonemang ytterligare och försökt definiera vad som menas med detta begrepp.

Barnrätts- och jämställdhetsperspektiv

Socialstyrelsen anser att barnrättsperspektivet inte betonas tillräckligt i utredningen, vare sig analyser, överväganden eller förslag. Detta är en brist, inte minst med tanke på att konventionen om barns rättigheter inkorporeras i svensk lagstiftning fr.o.m. 2020. I dagsläget står många barnfamiljer utanför den ordinarie bostadsmarknaden, detta framgår både av Boverkets bostadsmarknadsanalyser och av den senaste nationella hemlöshetskartläggningen. Drygt en tredjedel av alla personer som ingick i den senaste kartläggningen är föräldrar till barn under 18 år. Sammantaget hade minst 24 000 barn minst en förälder som befann sig i någon av hemlöshetsituationerna. Det var vanligare att kvinnorna i hemlöshet bodde med sina barn, stadigvarande eller växelvis, än att männen gjorde det. Den vanligaste faktorn som bidragit till dessa föräldrars hemlöshet var att de inte hade godkänts på den ordinarie bostadsmarknaden.

Trygghet och kontinuitet är av grundläggande betydelse för barns utveckling. I internationell forskning om hur hemlöshet och osäkert boende drabbar barn återfinns flertalet negativa konsekvenser när det gäller fysisk och psykisk hälsa samt skolgång⁶.

Socialstyrelsen vill även poängtera att tillgången till en bostad är en jämställdhetsfråga. Den senaste nationella hemlöshetskartläggningen visade att män fortfarande är i majoritet men antalet kvinnor som befann sig i akut hemlöshet har ökat sedan 2011. Majoriteten av dessa kvinnor har barn och är födda utomlands. För en tredjedel av samtliga kvinnor som befann sig i akut hemlöshet mätveckan 2017 uppgavs våld i nära relationer vara en bidragande faktor till att de hamnat i denna akuta hemlöshetsituation⁷. Kronofogdens statistik över avhysningar visar också att ensamstående kvinnor med barn står för den största andelen avhysningar där barn blir avhysta från sin permanenta bostad⁸.

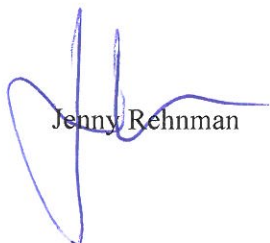
⁵ Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende. Socialstyrelsen 2015

⁶ Varför vräks barn fortfarande? Dnr S2010/4139/FST, 2010

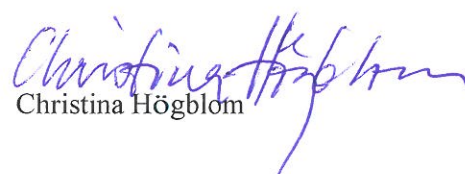
⁷ Hemlöshet 2017- omfattning och karaktär. Socialstyrelsen 2017

⁸ Barn berörda av avhysning. www.kronofogden.se/download/18.77420b161614b6f20243590/1519201228035/Barn_2017.pdf

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschefen Jenny Rehnman. I den slutliga handläggningen har enhetschefen Beatrice Hopstadius deltagit. Utredaren Christina Höglom har varit föredragande.

Jenny Rehnman

Christina Höglom
Christina Höglom